യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 157

അഥ സിന്ധുർവദിഷ്യതി .
ആര്യാനാര്യവപുഃ കോ ഽഹമഭവം വിമതിഃ പുരാ .
യദ്വശാന്മേ കുസംസ്കാരഃ പ്രാക്തനോ ഽസ്തി ഭവപ്രദഃ .. 1
മന്ത്രീ വദിഷ്യതി .
രഹസ്യം ശൃണു ഭോ രാജൻസാവധാനപരഃ ക്ഷണമ് .
ചോദിതഃ സംദധാസീദമദ്യ മാന്ദ്യവിനാശനമ് .. 2
കിമപ്യാദ്യന്ത-രഹിതമസ്തീഹ സദനാമയമ് .
സ്ഥിതം ത്വമഹമിത്യാദിരൂപേണ ബ്രഹ്മശബ്ദിതമ് .. 3
തദ്ബ്രഹ്മ സ്വയമേവാഹം ചിച്ചേതാമീതി സംവിദമ് .
ജീവതാമിവ ഗത്വാസ്തേ ചിത്തീഭൂയാത്യജദ്വപുഃ .. 4
ചിത്തം തു ഗഗനാച്ഛാത്മ വപുർവിദ്ധ്യാതിവാഹികമ് .
തദേവ വാസ്തി നേഹാന്യദാധിഭൗതികതാദികമ് .. 5
ചിത്തമേത-ദനാകാരമപി സാകാരവത്സ്ഥിതമ് .
സംകല്പൈഃ പരലോകാദ്യൈഃ സ്വപ്നാദ്യൈരേതദേവ സത് .. 6
അനാകാരമപി സ്ഫാരം ചിത്തം ജഗദിദം വിദുഃ .
യ ഏവ പവനോ നാമ സ ഏവ സ്പന്ദനം യഥാ .. 7
യഥാ ഗഗനശൂന്യത്വേ ജഗച്ചിത്തേ തഥേകകമ് .
അത്രാപ്രതിഘരൂപേ ഽസ്തി ന മനാഗപി ഭിന്നതാ .. 8
ഹൃദയസ്ഥം ജഗജ്ജാലം ന കിംചിത്കിംചിദാസ്ഥിതമ് .
ജഗദ്വിദ്ധി നിരാകാരം ചിത്തമേവ ന വാസ്തവമ് .. 9
സത്ത്വമേവ വപുഃ പൂർവമുദിതം ബ്രഹ്മണഃ പദാത് .
അയമേവ സ സംപന്നോ യോ ഽദ്യ താമസതാമസഃ .. 6.2.157.10
സിന്ധുർവക്ഷ്യതി .
കിമുച്യതേ മഹാഭാഗ വദ താമസതാമസഃ .
+ക്രിയന്തേ പൂർവമേവൈതാഃ കേന സംജ്ഞാഃ പരേ പദേ .. 11
മന്ത്രീ വദിഷ്യതി .
ജന്തോഃ സാവ-യവ+സ്യേഹ ഹസ്താ+ദ്യ/വയവാ യഥാ .
തഥാ നവ-യവ+സ്യൈവ/മാതി-വാഹിക-താത്മനഃ .. 12
പശ്ചാദാത്മനി സൈവാത്മാ നാനാസംജ്ഞാഃ കരിഷ്യതി .
ആധിഭൗതികതാനാമ്നി പൃഥ്വ്യാദ്യാ ആതിവാഹികേ .. 13
സ്വപ്നാഭേ ഽസ്മിഞ്ജഗദ്ഭാനേ സംകല്പേനാത്മരൂപിണാ .
സം/ജ്ഞാത്മ-നാത്മരൂപേണ സ്വയം വ്യവഹരിഷ്യതി .. 14
ത്വാമാതിവാഹികാകാരാ യത്തത്സ്ഫുരിതവാന്നവമ് .
ജാതിർമഹാതമസ്കോ ഽയമിതി തത്രാഭിധാ കൃതാ .. 15
ബ്രഹ്മണോ നിർവികാരസ്യ വികാരിണ ഇവ പ്രഭോ .
ജാതയോ ജീവതാപത്തൗ കലിതാ വിവിധാഭിധാഃ .. 16

പ്രാഥമ്യേനൈവ യദ്ബ്രഹ്മ ജീവതാമിവ ഗച്ഛതി .
തദൈവ ബുദ്ധ്യാ ഭോക്താ തജ്ജാതിഃ സാത്ത്വികസാത്ത്വികീ..17
വർതമാനേ ഭവേ ഭവ്യഗുണൈര്യുക്താ തു മാനദ .
കേവലാ സാത്ത്വികീ പ്രോക്താ ജാതിർജാതിവിദാം വരൈഃ .. 18
നവാ ഭവൈശ്ചേദ്ബഹുഭിർഭോഗമോക്ഷൈകഭാഗിനീ .
ജാതിസ്തത്പ്രോച്യതേ തജ്ജ്ഞൈഃ സദ്ഭീ രാജസരാജസീ .. 19
വർതമാനേ ഭവേ ഭവ്യഗുണൈർമുക്താ തു മാനദ .
കേവലാ രാജസീ പ്രോക്താ ജാതിഃ സ്വല്പഭവേ ഭവേത് .. 6.2.157.20
പ്രഥമാത്യന്തബഹുഭിർഭവൈശ്ചേന്മോക്ഷഗാമിനീ .
ജാതിസ്തത്പ്രോച്യതേ തജ്ജ്ഞൈഃ സദ്ഭിസ്താമസതാമസീ .. 21
സാമാന്യേനൈവ ബഹുഭിർജന്മഭിർമോക്ഷഭാഗിനീ .
കേവലാ താമസീ പ്രോക്താ ജാതിർജാതിവിശാരദൈഃ .. 22
ക്രമേണാനേന ജാതീനാം വിവിധാ ഭേദകല്പനാ .
താസാം താമസതാമസ്യാം ജാതൗ ജാതോഽസി മാനദ .. 23
ബഹൂനി തവ ജന്മാനി സമതീതാനി താന്യഹമ് .
വിവിധാനി വിചിത്രാണി വീര ജാനാമി നോ ഭവാൻ ..24
വിശേഷേണ ത്വനേനൈവ വ്യർഥം കാലോഽതിവാഹിതഃ .
മഹാശവശരീരേണ ത്വയാനന്തഖഗാമിനാ .. 25
ഏവം താമസതാമസ്യാ ജാത്യാസി ജനിതോ യദാ .
തദാ ദുർലഭമോക്ഷസ്ത്വം സംസാരകുഹരാദിതി .. 26
സിന്ധുർവദിഷ്യതി .
ആര്യോദാഹര കേനൈഷാ പ്രാഗ്ജാതിർജീയതേഽധമാ .
യാവത്തഥൈവ തിഷ്ഠാമി സ്യാച്ചേത്തദ്വദ പാവനമ് .. 27
മന്ത്രീ വദിഷ്യതി .
ന കിംചന മഹാബുദ്ധേ തദസ്തീഹ ജഗത്ത്രയേ .
യദനുദ്വേഗിനാ നാമ പൗരുഷേണ ന ലഭ്യതേ .. 28
ഹ്യസ്തനീ ദുഷ്ക്രിയാഭ്യേതി ശോഭാം സത്ക്രിയയാ യഥാ .
അദ്യൈവ പ്രാക്തനീം തസ്മാദ്യത്നാത്സത്കാര്യവാൻഭവ .. 29
യോ യമർഥം പ്രാർഥയതേ തദർഥം യതതേ തഥാ .
സോഽവശ്യം തദവാപ്നോതി ന ചേച്ഛ്രാന്തോ നിവർതതേ .. 6.2.157.30
നാ യഥാ യതതേ നിത്യം യദ്ഭാവയതി യന്മയഃ .
യാദൃഗിച്ഛേച്ച ഭവിതും താദൃഗ്ഭവതി നാന്യഥാ .. 31
മുനിരുവാച .
ഏവമുക്തഃ സ തേനാഥ സിന്ധുരുദ്ധുരയാ ധിയാ .
തദാ തത്ര തഥാ നാമ രാഷ്ട്രം ത്യക്ഷ്യത്യശേഷതഃ .. 32
ഗമിഷ്യതി വനം ദൂരം പ്രാർഥിതോഽപി ഹി മന്ത്രിഭിഃ . .
നാശ്രയിഷ്യതി തദ്ഭൂയോ രാജ്യമുച്ഛിന്നശാത്രവമ് .. 33 ..
തിഷ്ഠതഃ സാധുമധ്യേഽസ്യ തദ്വിവേകകഥാവശാത് .
പുഷ്പാസങ്ഗാദിവാമോദോ വിവേകഃ സമുദേഷ്യതി .. 34

തതഃ കഥമിദം ജന്മ കുതഃ സംസാര ആഗതഃ .
ഇത്ഥം വിചാരസാംതത്യാത്സ യാസ്യതി വിമുക്തതാമ് .. 35

നിത്യം വിചാരണപരോ്ഥ ഭവൻസ സിന്ധുഃ
സത്സങ്ഗമേന പദമാപ്സ്യതി പാവനം സഃ .
തദ്യത്ര പത്രമിവ വാതവിധൂയമാനം
നോ വസ്തുതാം വ്രജതി കാചന നാമ ലക്ഷ്മീഃ ..36

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണ പ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ശവോ-പാഖ്യാനേ സിന്ധു-നിർവാണം നാമ
സപ്ത-പഞ്ചാശ-ദധിക-ശതതമഃ സർഗഃ ..157..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
5.1.2026